

חוי דעת



לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

בגליון השבוע

מענייני שבת

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

עלון מס'
14

מדיני שבת

בגליון הקודם למדנו שבכדי להחזיר אוכל אל האש בשבת נצרכים כמה תנאים.

מה הדין בדיעבד אם לא התקיימו חלק מהתנאים?

ישנו חילוק אלו תנאים לא התקיימו:

אם לא התקיימו תנאים ב' ג' וד' (על הכריים, שיהיה מבושל, ושיהיה חם) - אין אפשרות לעשות חזרה.

אם לא התקיימו התנאי הראשון (גרוף וקטום) - אין אפשרות לעשות חזרה לאש הזו. אולם ניתן לשים את האוכל על אש של שכן כשהיא מכוסה בפח, או לפלטה החשמלית שלו, כשמתקיימים גם שאר התנאים.

ובשני התנאים האחרונים (שיהיה בידו, ודעתו להחזיר) הדין כך:

אם כשהוריד את הסיר היה בדעתו להשיבו לאש, אולם הניח את הסיר מידו על השיש - כותב המשנה ברורה (סימן רנ"ג ס"ק נ"ו) שבדיעבד כשיש צורך באוכל מותר להחזירו (כשמתקיימים גם שאר התנאים).

כמו כן, אם הוא עדיין מחזיקו בידו, אמנם לא היה בדעתו להחזירו אל האש - אם יש צורך באוכל מותר להחזירו.

זכורני כי אסור להוציא אוכל מסיר בעודו על הפלטה שעל האש או על הפלטה החשמלית. (מ"ב סימן ש"ח ס"ק י"ג בשם א"ר. ועיין חזו"א סימן ל"ז אות ט"ו.) ומצד שני, אם אוריד את הסיר מהפלטה אצטרך להמשיך ולהחזיק אותו בידי ולא להניחו, בשביל שאוכל לעשות "חזרה" ולהחזירו אל הפלטה.

א"כ כיצד זה אפשרי להוציא אוכל מהסיר ואחר כך להחזירו?

אם יש שני אנשים, אחד יחזיק את הסיר וחבירו יוציא את האוכל.

ליתנו לחימום רק אם הוא כבר חם. (ראה הערה 6 ושייך גם לדין זה.)

האם יש אופן בו מותר להשאיר סיר לשבת על גבי אש שאינה מכוסה?

חז"ל גזרו על דין "שהיה". (שו"ע סימן רנ"ג סעיף א.) דהיינו שאסור ליתן אוכל שלא נתבשל

מספיק (לשיטת השו"ע, האיסור הוא עד שנתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו, ולשיטת הרמ"א האיסור הוא רק כל זמן שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי.) ולהשהותו על גבי האש בשבת, אלא א"כ האש גרופה וקטומה. דבר זה מתקיים בזמנינו ע"י הנחת פח על גבי האש (וראה גליון הקודם).

והטעם לגזירה זו, שחששו חז"ל שמפני שהתבשיל אינו מבושל דיו, אפשר שיראה בשבת שאינו מתבשל כ"כ טוב, ויבוא לחתות בגחלים - להגביר את האש - בשביל לזרז את הבישול. ומשום כך הצריכו לעשות היכר באש ע"י שממטט את חומה, שע"י כן מסיח דעתו ממנה ולא יבוא לחתות בה.

ומכיון שטעם הגזירה היא שמא ירצה לזרז את הבישול ויחתה בגחלים, לכן אמרו בגמרא, שאם נותן את התבשיל באופן שלא התחיל כלל הבישול, (וכיון שתחילת הבישול נקרא מעת שהגיע התבשיל לחום שהיד סולדת בו, ע"כ צריך להקפיד שיגיע לחום זה רק סמוך ממש לשקיעת החמה, שאם יגיע לפני כן לחום זה, הרי זה נחשב שהתחיל להתבשל ויהיה אסור ליתנו ע"ג אש שאינה גרופה וקטומה) ואף אם יחתה בגחלים לא יהיה מוכן עד שעת הסעודה בלילה, מותר ליתנו על גבי האש אע"פ שאינה גרופה וקטומה. שהרי בזה אין חשש שמא יחתה בגחלים, שלסעודת הלילה לא יעזור חיתוי זה, ועד סעודת הבוקר כבר יתבשל מאליה אף בלא חיתוי.

והיתר זה נקרא "קדירה חייתא", פירוש

אם הוא לבדו ואין אדם נוסף, ניתן להניח צד אחד של הסיר על השיש תוך כדי החזקת הצד השני ביד אחת כל הזמן, וביד השניה להוציא את האוכל, ואחר כך יוכל להחזיר את הסיר לפלטה או לפלטה החשמלית. (הרמ"א בסימן רנ"ג סעיף ב' אומר עודו "בידו" ולא בידיו.)

בטעות הורדתי את סיר החמין מעל הפלטה מפני שחשבתי שזהו סיר המרק, האם מותר לי להחזיר את סיר החמין?

זוהי שאלה קשה, וקיימות דעות שונות בענין זה. הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל (שמירת שבת כהלכתה חלק ג' פרק א' סעיף כ') סובר כי מותר להחזיר את המאכל, וראה הערה.

האם מותר להזיז סירים שעל הפלטה קרוב יותר ללהבות?

מבואר באגרות משה (אורח חיים חלק ד', סימן ס"א. וסימן ע"ד ביטול אות י"ב. ועיין עוד בספר שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק א' הערה ק"א.) כי מאכל חם (לדעת השו"ע בדרגת חום שהיד סולדת בו, ולדעת הרמ"א אפילו פחות מזה העיקר שהוא עדיין חם) המבושל כל צרכו, ומונח על הפלטה במקום שהיא חמה בדרגת יד סולדת בו, (בערך הכוונה היא לטמפרטורה של 40° - 45° מעלות צלסיוס.) מותר להזיז את האוכל קרוב יותר ללהבות.

האם מותר לחמם אוכל ע"ג רדיאטור?

מותר ליתן אוכל ע"ג רדיאטור לחממו, משום שאין דרך בישול בכך. (אגרות משה או"ח סימן ע"ד ביטול אות ל"ד.)

אך יש לחלק בין אוכל יבש לאוכל שיש בו רוטב. שאוכל יבש מותר לחממו אפילו כשהוא קר, אבל אוכל שיש בו רוטב מותר

הלכות שבת - המשך

שמותר ליתן בסיר חתיכת בשר חי שאינו מבושל כלל, ולא יוכל להיות מוכן עד סעודת הלילה. (ולמי שמאריך בסעודות עד שלש או ארבע שעות לאחר השקיעה, לא יכ"כ מצוי היתר זה, מפני שבתר כלל לא יגביר את האש הימני הענין.)

האם מותר להשאיר מים במיחם חשמלי לשבת?

מיחם חשמלי נחשב כאש שאינה גרופה וקטומה, ועל כן יש להקפיד שיהיו המים חמים דים לפני שבת.

ושיעור חום המים הנצרכים, לכתחילה צריך שירתחו המים לפני שבת, וראה **הערה** . (הדבר תלוי מה נחשב במים לבישול כל זכרו ומה נחשב בהם לבישול כמאכל בן דרוסאי. עיי' אגרות משה א"ח סימן ע"ד בישול אות א' ואות כ"ד).

אם מכסה הסיר הוסר, האם מותר לכסות את הסיר?

הדבר תלוי. אם האוכל לא מבושל כל צרכו - אסור לכסות את הסיר, כיון שתבשיל בסיר מכוסה מתבשל מהר יותר מאשר בסיר לא מכוסה, ויתחייב באיסור מלאכת בישול.

אם האוכל התבשל כל צרכו - ישנם פוסקים המתירים לכסות את הסיר. אך יש

הפלטה.

מה הדין אם יש גם רוטב בכלי?

אם הרוטב קר אסור לחממו לחום שהיד סולדת בו , (זו דרגת החום שאומרים חז"ל כי בו מתבשלים מאכלים ונוזלים). שהוא (לגבי הלכות שבת) בסביבות -40° 45° .

ובאופן שרוצה רק לחממו קצת, תלוי בזה:
אם ע"י הנחת הכלי עם הנוזלים על הסיר
וכדו' הוא לא יוכל להגיע ליד סולדת בו
אף אם ישאירו אותו שם למשך זמן ארוך,
מותר להניחו שם.

אולם, אם לבסוף הוא יוכל להגיע ליד סולדת בו, אם ישאירו אותו שם מספיק זמן, אסור להניחו שם אף אם מתכוון להורידו משם בטרם יגיע ליד סולדת בו. והטעם, מפני שחששו שמא ישכח ויניחנו שם עד שיתחמם לחום שהיד סולדת בו (שו"ע סימן ש"ח סעיף י"ז, ובמ"ב ס"ק ק"ט).

בגיליון הבא:

- האם מותר לחמם בקבוק של תינוק בתוך מים חמים?
- באיזה אופן מותר לעטוף סירים שעל הפלטה במגבות? ■

פוסקים הסוברים כי קודם יש להסיר את הסיר מן האש, לכסותו, ורק אז להחזירו אל האש. (עין תשובות והנהגות חלק א' ר"ז - ג', שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק א' סעיף ל"ה, אגרות משה אורח חיים חלק ד', סימן ע"ד ביטול אות י'.) (וכמובן שצריך לזה כל דיני חזרה - ראה גליון הקודם).

**אם לאחר כיסוי הסיר גיליתי כי
האוכל לא היה מבושל כל צרכו, האם
מותר לאכול את המאכל?**

אמנם למדנו כי אסור לכסות סיר של אוכל שאינו מבושל כל צרכו. אולם בדיעבד, אם האוכל כבר נתבשל בדרגה של מאכל בן דרוסאי, ("בן דרוסאי" הוא שם של גב המוזכר במגילת, שהיה אוכל את מאכליו בטרם נתבשלו לגמרי. ישנה מחלוקת בין רש"י והרמב"ם האם דרגה זו היא שליש מבושל או חצי מבושל.) והמכסה הוחזר, מותר לאכול את המאכל. (ע"פ דברי המשנה ברורה סימן שי"ח ס"ק כ"ז.)

אלו מאכלים מותר לחמם בשבת עצמה, וכיצד?

מאכלים ללא שום נוזל או רוטב, כגון - קוגל, שניצל, אורז, המבושלים כל צרכם - ניתן לחמם בשבת . (שו"ע סימן רנ"ג סעיף ה').

אך יש להקפיד שלא ליתנם ע"ג הפלטה עצמה. אלא רק על גבי סיר העומד על

לומדים הלכה למעשה בשיטה ייחודית בקצרה, בעיון או לסמיכה ברבנות

איך נאמט'ס:

ליווי ותמיכת רב

מענה רב לשאלות במייל
ובטלפון, הכנה וסיוע
לבחינות הרבנות

מבחינים

תקבל כלים ועזרים ללימוד,
לזיכרון ולהעמקה המביאים
לשליטה בחומר לאורך זמן

שיעורים

כל 3 ימים תקבל למייל
שיעור הכתוב בשיטה
בהירה וממוקדת

הירשם עוד היום לאחד ממסלולי הלימוד שלנו
והצטרף לאלפי לומדים בארץ ובעולם
המגיעים לרמה גבוהה בידיעת ההלכה

לקבלת העלון ישירות למייל שלך: daat@limd.co.il



לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
בית מדרש עד הבית



03-616-63-40
www.limd.co.il | info@limd.co.il

חייג
ותתחיל
ללמוד: